

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" (תענית ל:)

קינות:

"השבר, הריב והפיוס עם בורא עולם"

ע"י הרב יהושע גרינשטיין

אב תשע"ד

הקדמה

הרמב"ן, דרשה לראש השנה -...ויש לשאול; והיאך פסק ר' יוחנן פסק הדין הגדול והעמוק הזה, ... וכי כל הרשעים מתים והצדיקים חיים? ולמי כל חמדת העולם אלא לרשעים? והכתובים צוחי כנגדו- "יש צדיק אובד בצדקו", וכתוב "כי יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים", וכל שכן שפסק רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, שהכתוב אומר "ויש רשע מאריך ברעתו,?" וכל הנביאים אינן תמהין אלא על זה, אמר ירמיהו -"צדיק אתה ה' כי אריב אליך וגו'", ואמר חבקוק "למה תראני און ועמל וגו' כי רשע מכתיר את הצדיק?" וכי לא ראה זה החכם ספר איוב מעולם שהוא מלא תוכחות על זה, וחביריו היו אומרים מתחילה- "כן; כי הצדיקים מתקיימין והרשעים נכרתין", ואיוב נצחן עד שחזרו... ואיוב הלעיג עליהם... ואליהוא השיב עליהם וכעס, והקב"ה הצריכם כפרה על זה כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב, ומשנה שלימה שנינו (אבות פ"ד מט"ו) אין בידינו משלות רשעים ואף לא ייסורי הצדיקים, ...?
בעל העקידת יצחק, פרשת אמור...שהקשו הקודמים בזה כשתאמר ממה שיעיד החוש על ההפך...

דברים י"א/י"ג-י"ז - והיה אם שמע תשמעו אל מצותי... ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם: וחרה אף יקוק בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר יקוק נתן לכם:
מסכת ראש השנה ט"ז עמוד ב'-אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן: שלשה ספרים נפתחין בראש השנה... צדיקים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין - נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים - תלוין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים. זכו - נכתבין לחיים, לא זכו - נכתבין למיתה.
מסכת כתובות ס"ו עמוד ב' - ככה רבן יוחנן בן זכאי ואמר: אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרן ביד אומה שפלה...

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק [קול דודי דופק, בסוד היחד והיחיד, עמ' 333-334] - אחד החידות הסתומות שהיהדות התלכטה בהן משחר קיומה... אדון הנביאים כבר התחנן לאדון הכל בעת רצון ובשעת נטית חסד ורחמים כי יאיר עניו בהלכה עמומה זו. דפק משה על שערי שמים וזעק: "הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך"...מדוע ולמה יסכול הצדיק ויצליח הרשע? מאז בוקר מופלא זה, כשהרועה הנאמן התיחד עם בורא העולם ובקש פתרון מקיף לשאלת השאלות, התחבטו בה הנביאים וחכמי ישראל במשך כל הדורות: חבקוק תבע עלבון הצדק, ירמיהו, דוד בתהלותיו וקוהלת ישבו על מדוכה זו. ספר איוב כולו מוקדש לתמיה זו, עתיקין יומין וטעונת יסוד, שעדיין היא מרחפת בעולמנו ותובעת את פעיונחה: **למה נותן הקב"ה רשות לרע להשתלט ביצור?**

השבר

קינה # 1- איכה אצת באפך [ז']

"בשעה שרבי מנדל כבר היה הרבי מקוצק המפורסם בעולם, חזר ובא לעיר מולדתו. שם הלך להקביל פני מלמד הדרדקי, שלימד אותו אלף בית ואחר כך את חמישה חומשי תורה, אבל נמנע מללכת אל המלמד שלמד אצלו אחר כך. כשנזדמן עמו שאל אותו המלמד, אם הוא מתכחש בו. השיב: "אתה לימדתני דברים, שאפשר להשיב עליהם, כי פירוש זה אומר כך ופירוש זה אומר כך. ואילו הוא לימדני תורת אמת, שאין להשיב עליה כלום, וכך נשארה אצלי. לכן ראיתי חובה לעצמי לילך ולהקביל את פניו."

בראשית פרק לו פסוק מג-

אלוף מגדיאל אלוף עירם
אלה אלופי אדום למשבתם
בארץ אחזתם הוא עשו אבי
אדום:
רש"י - מגדיאל - היא רומי:

בראשית טו"ח- ביום ההוא כרת יקוק את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת...

בראשית פרק כא פסוק יב... כי ביצחק יקרא לך זרע:
מסכת נדרים דף לא עמוד א-מתני'. "שאיני נהנה לזרע אברהם" - אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים. גמ'. והאיכא ישמעאל? "כי ביצחק יקרא לך זרע" כתיב. והאיכא עשו? ביצחק - ולא כל יצחק.
תהלים קה/ח-זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלף דור:
אבן עזרא [שם]- הוא ברית בין הבתרים וטעם "זכר" שלא תשכח:

לְאֶבֶד בְּיַד
אֲדוֹמִים
אֲמוֹנִיךָ.
וְלֹא זָכַרְתָּ
בְּרִית בְּיִן
הַבְּתָרִים

ביד
"גאים"
גאולך

דברים א/ב-אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע:
רש"י- אמר להם משה...; אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים... וכל כך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ,
דברים ח/ד- שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה:
במדבר פרק י"א-כ"ח:... נעלה הענן מעל משכן העדת: ויסעו בני ישראל למסעיהם... ויסע דגל מחנה בני יהודה...ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם... ונסע דגל מחנה בני דן מאסף לכל המחנות לצבאתם...

דְּלִינֹת
דְּלוֹג דְּרָךְ
אֲשֶׁר
דְּלַגְתָּ
לְדִגְלִיךָ

ועוד ותק וקט אָשֶׁר
ועדת לועודיך.

ויקרא פרק כג/ב - דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם **מועדי יקוק** אשר תקראו אתם
מקראי קדש אלה הם מועדי:
שמות פרק כט/מ"ג - ונעדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי:

ביד
הוללים

חתון
חָפִי
חורב
אָשֶׁר
חֶקְקֶת
לחמוליק

שמות רבה (וילנא) פרשת כי תשא פרשה מג - מה עשה משה?
נטל את הלוחות מתוך ידו של הקב"ה כדי להשיב חמתו. למה
הדבר דומה? לשר ששלח לקדש אשה עם הסרסור, הלך וקלקלה
עם אחר. הסרסור שהיה נקי מה עשה? נטל את כתובתה מה שנתן
לו השר לקדשה וקרעה. אמר - "מוטב שתדון כפנויה ולא כאשת
איש"
מהרש"ל [כתובות, ים של שלמה, א"ז] - ודוגמא למתן תורה, שהקב"ה
קידש לישראל בקדושי התורה שהיא "מורשה, אל תקרי מורשה
אלא מאורסה", וענן על ההר כעין חופה.
ספר המקנה. [הקדמה למסכת קידושין] - א"כ, כיון שכפה עליהם הר
כגיגית, כבר ה' קדושין גמורים ע"י החופה, וממילא דהוי נמי
נישואין גמורים

לזלזל ביד זרים
<http://www.atzuma.co.il/yerushalaim>
לחדתנו הרבה - הערבים מגדיל לעשות
ובונים פיגומים על אבן השתייה, במקום קודש
הקודשים!!! במקום שבו אסור לזר להיכנס
לשם, הערבים לא רק שהורסים שם - אלא
עכשיו הופכים את הלב שלנו למשהו מלא
בשקי חול, קופסאות סיד וכלי עבודה פזורים
שם - רק לחשוב ששם עמד הארון והכרובים
שעליו, ששם הקב"ה השרה בישראל אחדות
וחוזק מכל הבחינות....!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

לא לזנוח לעולם אָשֶׁר
לפדת ללקוחיך

שמות פרק ו פסוק ז - ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים
וידעתם כי אני יקוק אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים:

לכלות ביד כפירים כרמך

רָגַשׁ
רָכַב
רבותים

מסכת שבת דף פח עמוד ב - פ"ט עמוד א' - ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום,
אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: "רבוננו של עולם, מה לילוד אשה בינינו?" אמר להן: "לקבל
תורה בא". אמרו לפניו: "חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא
העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?"... אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה...
אמר לפניו: רבוננו של עולם, תורה שאתה נתת לי מה כתיב בה? "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים"... **למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם**, תורה למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה - "לא יהיה
לך אלהים אחרים", **בין הגויים אתם שרויין שעובדין עבודה זרה?** שוב מה כתיב בה - "זכור את יום
השבת לקדשו" - כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות?... כתיב בה "לא תרצח לא תנאף לא
תגנב" - **קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם?** מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא... מיד כל אחד ואחד
נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר...
במדבר רבה [וילנא, פרשת במדבר פרשה ב] - ד"א "הביאני אל בית הייין" - בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני,
ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים שנאמר (תהלים סח) "רכב אלהים רבותים אלפי שאן"

ביד קמים
קראיך

נשבינו
פעמיים

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב - מאי דכתיב "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום
השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה"....? אמר רב פפא: הכי קאמר: בזמן שיש שלום - יהיו
לששון ולשמחה, יש שמד - צום, אין שמד ואין שלום, רצו - מתענין, רצו - אין מתענין. **אי הכי, תשעה באב נמי!** -
אמר רב פפא: שאני תשעה באב, הואיל והוכפלו בו צרות.
תוספות [שם] - ביום שבעה עשר בתמוז נמי אירע חמשה דברים כדתנן בפרק בתרא דתענית (דף כו).? ... **ועוד**
לא דמי לט' באב דצרה אחת הוכפלה בו.

הריב

קינה # 2- אי כה אומר [י"ג]

שולחן ערוך [יורה דעה הלכות צדקה סימן רנ"א] - כמה נותנין לעני, "די מחסורו אשר יחסר לו". כיצד? ... ואפילו אם היה דרכו לרכוב
על סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה עשיר, **והָעֲנִי, קונה לו סוס ועבד.**

האלישיך (איכה ה/א) - ...כי אינו דומה צער העני אשר מימיו לא ראה עושר, לעשיר גדול ובא עד ככר לחם. כי אשר לא ראה טובה
מעולם, נעשה לו עניו כדבר טבעי והוא צער ביוני מתמיד בו, אך העשיר ונתרושש, אין כהה לשברו ומאנה הנחם נפשו כי **מר לו**
מר... וזה יהיה מאמר בני הגלות...לומר כי נפילתנו היתה מבואה מעל גבוה עד תהום רבה. כי אילו היינו מתחילה ממלכה שפלה
לא גדלה חרפת ירידתנו כל כך גדולה, אך זכור ה' מה היה לנו בזמן מלכותנו, ועל ידי זכרך גודל גדולתנו, הביטה בשומך לפניך
הגלות היא, וראה את חרפתנו עתה לפי הערך ההוא:

איכה רבה פרשה א - "על אלה אני בוכיה" - ר' יהודה אומר; ... **ועל סילוק השכינה**..

בעל ה"משך חכמה" [שמות ל"ב/ו"ט] - "ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו מידיו את
הלחת וישבר אתם תחת ההר" - ...ואל תדמו כי המקדש והמשכן המה ענינים קדושים בעצמם. חלילה! השי"ת שורה בתוך בניו,
ואם המה כאדם עברו ברית הוסר מהם כל הקדושה והמה ככלי חול, באו פריצים ויחללוהו. וטיטוס נכנס לקה"ק חונה עמו ולא
ניזוק כי הוסר קדושתו. ויותר מזה: הלוחות מכתב אלקים...וכאשר זנתה כלה בתוך חופתה, המה נחשבים לנבלי חרש ואין בהם
קדושה מצד עצמם...

כרית בין הבתרים

בראשית טו/ה- ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך:

כשה לעולה

בראשית פרק כב/ה-ח: ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם...ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה השם לעלה: ויאמר אברהם אלהים יראה לו השם לעלה בני וילכו שניהם יחדו:

**הכטחת עקדים...
כה יוחש אות**

בראשית פרק לא- וישמע את דברי בני לכן לאמר לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה... וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו: ויאמר להן ראה אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמל שלשם **ואלהי אבי היה עמדי:** ואתנה ידעתן כי בכל כחי עבדתי את אביכן: ואביכן התל כי והחלף את משכרתי עשרת מנים ולא נתנו אלהים להרע עמדי: **אם כה יאמר נקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן נקדים ואם כה יאמר עקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן עקדים:** ...ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחלום והנה העתדים העלים על הצאן עקדים וברדים: **ויאמר שא נא עיניך וראה כל העתדים העלים על הצאן עקדים וברדים כי ראיתי את כל אשר לכן עשה לך:** אנכי האל בית אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך: ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בכית אבינו...ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים:

**כה אמר אשר
לחוזים נצר**

זכריה פרק א/טז- לכן כה אמר יקוק שבתי לירושלם ברחמים בתי יבנה בה נאם יקוק צבאות וקוה וקו ינטה על ירושלם

זכרים פרק לב/ו-ל"ז: כי ידין יקוק עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועוזב: **ואמר אי אלהימו צור חסיו בו:**

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק- [2006], pp 115 "The Lord is Righteous in all his ways"

During the Holocaust, missionaries ... spread all over the United States, focusing on one topic. They all asked the same question, they simply quoted the verse "where is their God" (Joel 2/17). At the time, it was very difficult to answer. There were times in the 1940s when it was very difficult, almost impossible, to travel on a train as I did during those years between New York and Boston

בשנות השואה, מסיונרים...נפרסו לכל אורך ארה"ב, כאשר התמקדו בנושא אחד. כולם שאלו את אותה שאלה, הם פשוט ציטטו את הפסוק (יואל פרק ב פסוק יז) "למה יאמרו בעמים איה אלהיהם." בעת ההיא, זה היה מאד קשה לענות להם. היו זמנים בשנות ה-40 בה זה היה מאד קשה, כמעט בלתי אפשרי, לנסוע ברכבת בשנים ההם בין ניו יורק לבוסטון.

שפת אמת [במדבר פרשת פינחס תרמ"ח]- "ולא תהי' עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה". כי באמת השי"ת רועה ישראל... ובגלות אין ניכר ואומרים האומות אי' אלקיך

תהילים מ"ד/כ"ג-כ"ה: כי עליך הרגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה: עורה למה תישן אדני הקיצה אל תזנח לצפת. **למה פניך תסתיר** תשכח עיניו ולחצונו:

בראשית רבה פרשת וירא פרשה נו- "וירא את המקום מרחוק" - מה ראה, ראה **ענן** קשור בהר, אמר דומה שאותו המקום שאמר לי הקדוש ברוך הוא להקריב את בני שם, אמר לו, יצחק בני רואה את מה שאני רואה, אמר לו הין, **אלשיך ירמיהו פרק ט/ב-** "וירא את המקום" - היא שכינה מרחוק במקום ההוא.

הרב ישראל מאיר לאו [אל תשלח ידך אל הנער, עמ' 110 - 111]- רבי ישראל אלטר, ...בנו של הרבי מגור בעל ה"אמרי אמת" וממלא מקומו, חי בגפו. הוא לא ידע אז עדיין מה עלה בגורל אשתו וילדיו, שאחר כך התברר שניספו בשואה. הוא הזמין את נפתלי לסעוד עימו את ארוחת הערב, ... השניים לא שוחחו במשך הארוחה. רק עם סיומה סימן לו הרב לבוא בעקבותיו. שניהם יצאו אל הרחוב וצעדו בלי להחליף מלה...מדי פעם נעץ הרב מבט חודר בנפתלי והמשיך בהליכתו המהירה. הם חצו את הרחוב הלך ושוב פעמים רבות. לפתע עצר הרב, ניער את נפתלי בשולי בגדו ושאל בקצרה: **"ראיתם אותו?"** נפתלי לא הבין את פשר השאלה וענה בתמיהה: **"את מי?"**. הרב המשיך, כאילו מוכן מאליו למה הייתה כוונתו: **"את העשן העולה מהארוכות ההן"**. נפתלי ההמום מהשאלה, השיב בהן אך הרב לא הרפה: **"במו עיניך ראית את השריפה?"** שאל ורק כאשר נפתלי השיב בחיוב, הסתובב הרב לאחור, חזר על עקבותיו ברחוב יוסף בן מתתיהו, הליכתו נמרצת וגופו שח משהו, ושתיקה גדולה ביניהם. הרב, שאיבד בתאי הגזים את אשתו את אשתו וילדיו, התכנס בתוך עצמו. כשהגיעו לפינת הרחוב, שוב ניער הרב את נפתלי בדש בגדו ושאל: **"אתה בטוח שראית את הארוכות?"** נפתלי שוב אישר, אבל הרב לא נתן לרסיס של ספק להיוותר והמשיך לחקור: **"ועשן יוצא מן הארוכות גם ראית, האם היתמר העשן? האם זה בער, או שעניןך ראו רק בניין עם ארוכה?"** נפתלי השיב לרב על שאלותיו בדיוק נמרץ: **"כן ראיתי עשן, ראיתי גם מה מכניסים לקרמטוריה כדי שיצא העשן"**, אמר כשהוא מתאפק מלככות. הרב שם את ידו על כתפו של נפתלי ובידיש המשיך ושאל: **"את הקדוש ברוך הוא ראית שם לידך?"** על שאלה זו נפתלי לא ענה. שתיקה כבדה נפלה ביניהם.

קינה # 3- איכה את אשר כבר עשוהו [י"ד]

בראשית רבה, מו- ר' פנחס בשם רבי הושעיא רבה אמר, אמר הקב"ה לאברהם אבינו; צא וכבוש את הדרך לפני בניך, את מוצא כל מה שכתוב באברהם, כתיב בבניו...
מדרש תנחומא, בראשית י"ב/ב- אמר ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי- סימן מסר הקב"ה לאברהם שכל מה שאירע לו אירע לבניו...
שמות [לח/כא]- אלה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת... רש"י - "המשכן משכן" שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל.
הרמב"ן [בראשית י"ב/ו]- "ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם" - אומר לך כלל, תבין אותו בכל הפרשיות... ואמרו (תנחומא ט)- "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים", ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת? וכולם באים ללמד על העתיד, כי כאשר יבוא המקרה לנביא משלשת האבות, יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבא לזרעו: ודע כי כל גזירת עירין כאשר תצא מכח גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים... ולפיכך החזיק הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות בכל העתיד להעשות בזרעו, והבן זה.
הרמב"ן, קובץ "תורת ה' תמימה" - "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים", וכן היה הקב"ה רוצה להודיע לנביאים מה עתיד לבוא עליהם ועל זרעם, והיה מוציא הענין מן הכח אל הפועל להיותו שריר וקיים.
לדוג'- הרמב"ן בראשית פרק לב/ד- "אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום" - בעבור היות נגב ארץ ישראל על ידי אדום, ואביו יושב בארץ הנגב, יש לו לעבור דרך אדום... ועל דעתי גם זה ירמוז כי אנחנו התחלנו נפילתנו ביד אדום, כי מלכי בית שני באו בברית עם הרומיים (ספר החשמונאים א ח) ומהם שבאו ברומה, והיא היתה סבת נפילתם בידם, וזה מוזכר בדברי רבותינו ומפורסם בספרים (יוסיפון פרק סה):

גְּאֵה מְגִיד מְרֵאשִׁית אַחֲרִית
דברים דל- בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד יקוק אלהיך ושמעת בקל בראשית רבה ב/ה- א"ר חייא רבה- מתחלת ברייתו של עולם צפה הקב"ה בית המקדש בנוי, וחרב, ובנוי,

אדם הראשון- גִּדְע גְּבַה קוֹמַת יָצִיר צַר. זֶה סֵפֶר לְפָנָיו הַבְּצֵר... וְהִרְאָהוּ כִּי הַמַּצֵּעַ קָצַר... וַיִּקְוֶן עָלָיו אֵיכָה בְּאֵיכָה בָּעַתְּ צַר:
בראשית רבה כ"ד/ב- "זה ספר תולדות אדם"... אמר רבי יהודה בר סימון- עד שאדם הראשון מוטל גולם לפני מי שאמר "והיה העולם", הראה לו דור דור ודורשי, דור דור וחכמי, דור דור וסופרי, דור דור ומנהיגי, שנאמר (תהלים קל"ט) "גלמי ראו עיניך"- גולם שראו עיניך כבר הם כתובים על ספרו של אדם הראשון, הוי "זה ספר תולדות אדם."
מדרש תנחומא, בחוקותי ה/ה- אלא כשראו אותי נכנס לבית, בא מנשה והכניס שם את הצלם, כדי להוציאני מתוכו, [בתחלה עשו לו פרוצוף אחד והעמידו למערב. כביכול היתה השכינה הולכת לזויות אחרת מקום שלא נראה הפסל. כשראה מנשה כך, עשה לו ד' פרוצופין שיראה השכינה ויסתלק, שנאמר כי קצר המצע ... (ישעיה כח כ),

אברהם- גִּין בְּתָרִים אֹרֹר כְּזָרְחַת. וְהִרְאָהוּ אַרְבַּע מַלְכֵיזוֹת בְּרָדָם וְצָרְחָה... וְאִמָּה נִפְלַת עָלָיו כְּבִזְרָה
בראשית פרק ט"ו- ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו...גר יהיה זרעך בארץ לא להם...וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנוכי...
בראשית רבה מ"ד/י- אמר ר' חלבו וגו' "וגם את הגוי אשר יעבדו" וגו' גם הוא גם מצרים וארבע מלכיות אשר יעבידוך.

יצחק... וּלְעֻקוּדוֹ סוּד זֶה פְּעֻנָח.

יעקב- זָנַח זָהָר תָּם בְּמַחְזָה. כִּי לֹא הָאָמִין בְּנָאָם זָה... וַיִּקְוֶן אִין זָה... הַשֵּׁשׁ בְּעוֹלָם וַיּוֹרְדִים...
בראשית כ"ח/יז- ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים:"
מדרש תנחומא, ויצא, ב/ב- "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו"... מלמד שהראהו הקב"ה ליעקב אבינו שרה של בכל עולה ויורד, ושל מדי עולה ויורד, ושל יון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד. א"ל הקב"ה ליעקב- "יעקב למה אין אתה עולה? באותה שעה נתירא אבינו יעקב, ואמר; "כשם שיש לאלו ירידה, כך אני יש לי ירידה?" א"ל הקב"ה- אם אתה עולה אין לך ירידה, ולא האמין ולא עלה! ר"ש בן יוסינה היה דורש (תהלים עח); "בכל זאת חטאו עוד ולא האמינו בנפלאותיו"- א"ל הקב"ה; אלו עלית והאמנת, לא היתה לך ירידה לעולם, אלא הואיל ולא האמנת- הרי בניך משתעבדין בהללו ד' מלכיות בעה"ז... א"ל; יעקב יכול לעולם? א"ל "אל תירא עבדי יעקב אל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק..."

בני יעקב- סָבְעוּ טוֹרְדִים לִידַע זָמַן. כִּי לְגִלּוֹת קָץ... יִשָּׁבוּ וְשָׂאֲלוּ לְאֵב לִידַע.
בראשית מ"ט/א- ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים:
רש"י- בקש לגלות את הקץ= ונסתלקה שכינה ממנו והתחיל אומר דברים אחרים:

משה- כָּלוּ כִסְלֵי יָצִיר כְּשִׁלְחָה. וְנָם שִׁלַּח נָא בְּיַד תְּשִׁלַּח. כִּי מָה בְּצַע לִי לְהִשְׁתַּלַּח. וְאַחֲרַי גִּלְעָדִי יִשְׁלַח:
שמות פרק ד/י"ד- "ויאמר כי אֲדַנִּי שְׁלַח נָא בְּיַד תְּשִׁלַּח" רש"י [שם]- ביד אחר שתמצא לשלוח, שאין סופי להכניסם לארץ להיות גואלם לעתיד.
מדרש ילקוט שמעוני [שמות גרמז קעא]- אמר לו: רבון העולמים "שלח נא" ביד אותו האיש שאתה עתיד לשלוח לעתיד לבוא. אמר לו- לא אמרתי לך "ואשלחך אל ישראל" אלא "אל פרעה", ולאותו האיש שאתה אומר אני שולח אותו לעתיד אל ישראל "הנה אנכי שולח לך את אליה הנביא".

במדבר כ"א/ד-ט; ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך: וידבר העם באלהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל: וישלח יקוק בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל....

בני ישראל במדבר - לְאִמְתָּם לִבְבוּ עוֹלָיִ סוּף... לָכֵן הָכִין לְשׁוֹרֵר מִסּוּף. !! יִמְלֹךְ בְּזֵרוּעַ הַשּׁוּף... קָצְרָה נַפְשָׁם בְּבֵיא אֲדוּם לְדַעַת עַל מָה:

שיר השירים 2/ז - השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ:
מסכת כתובות ק"א עמוד א' - כתיב קרא אחרינא: "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה"... לכדרכי יוסי ברבי חנינא, דאמר: ג' שבועות הללו למה? אחת, שלא יעלו ישראל בחומה; ואחת, שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרדו באומות העולם; ואחת, שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי.

נביאים לאורך כל הדורות - לְבִיאֵיךְ נִטְעִי אֶבְיָדוֹר. נִשְׁתַּבְּרוּ פְּרָצוֹת לְגָדוֹר... הַשְּׂבַעְתִּי אֶתְכֶם שְׂמָעוּ וּפְקִי

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק [2008, pp 8-9]

Hazal already were away of the strange parallelism between the lives of the patriarchs and the historical drama of our people. As the Midrash says, "Kol Mah She-ira [le-Avraham] ira le-vanav....Yet no commentator before Nahmanides exploited these statements as he did, Nahmanides organized them into a philosophy of history; Jewish history is basically the history of the patriarchs. In other words, the lives of the patriarchs contain a blueprint of the Jewish historical process. Nahmanides was no satisfied with a theory of historical paradigms or allusions; he was the father of the idea that Jewish history was predetermined by the activities of the patriarchs.

The question that arises is a simple one....Nahmanides seems to have abandoned historical freedom and replaced it with rigid determinism. Every even in Jewish history has been unalterably fixed by paradigmatic action on the part of our ancestors....The whole of Jewish history turns in a mechanical affair over which human beings have no control. The just ones could not have influenced the course of events that pulled the nation toward the brink of catastrophe, and contrarily, the wicked were unable to accelerated or increase the horrors of the hurban... Everything was already acted out and unalterably decided upon. ...What historical role, then was assigned to the children of Israel throughout the generations? Were they no longer free to shape their own destiny, to determine their own history? Was acting like marionettes all that was left to them....

"כל מה שאירע לאברהם אירע לבניו"... לא היה פרשן לפני הרמב"ן שהרחיב דברים אלו של חז"ל... לכדי פילוסופיה של ההיסטוריה. ההיסטוריה היהודית היא בעצם [לדעת הרמב"ן] היסטוריה של האבות... ההיסטוריה היהודית בעצם נקבעה כבר ע"י האבות. השאלה שעולה מכך הינה פשוטה... הרמב"ן בעצם הפקיר את העיקרון של בחירה חופשית והחליף אותה בדטרמניזם נוקשה. כל אירוע בהיסטוריה היהודית כבר נקבעה ע"י האבות... כל ההיסטוריה היהודית נהפך לידי אירוע מכני בה מעשיו של בני אדם אין להם כל משמעות או שליטה... הצדיקים לא יכלו להשפיע על אירועים בשעה שעם-ישראל התקרבו לידי קטסטרופה, וכן הפוך, הרשעים לא יכלו להקדים או להוסיף על אירועי החורבן. הכל כבר נקבע והחלט... א"כ, איזה תפקיד היסטורי הועד לעם ישראל לכל אורך הדורות? האם לא היה בידם בחירה חופשית לעצב את גורלם? האם כל מה שהושאר בידם הוא להיות כובות הקשורות לחבל הקובע עבורם?

ע"כ:

הפטרות הבוקר [ירמיהו פרק ט"ו/א-י"ב]: ... על מה אֶכְבֶּדָה הָאָרֶץ... וְיֹאמְרוּ יְקוֹק עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפִנְיָהֶם וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בְּהִ:

תוספתא מנחות י"ג/כ"ב - אמר ר' יוחנן בן תורתא - מפני מה חרבה שילה?? מפני בזיון קדשים שכתובה. בניין הראשון מפני מה חרבה? מפני עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ... אבל באחרונה מכירין אנו בהן שהן עמלין בתורה וזהירין במעשרות מפני מה גלו? מפני שאוהבין את הממון ושונאין איש את רעהו.

שילה רצה כְּחֵלָה מַעֲסָה. וְנִמְאָס בְּאֲשֶׁר בּוֹ נִעְשָׂה. רָאוּ מָה עָבְרָה עוֹשָׂה.

פיוס # 2- אין תשובה = לדבר על זה

קינה # 4- זכור את אשר עשה צר במינים [ט"ז]

עמוס ג/ו-ז - "... כִּי לֹא יַעֲשֶׂה אֲדֹנָי ה' דָּבָר כִּי אִם גְּלָה סוּדוֹ אֶל עַבְדָּיו הַנְּבִיאִים" **מסכת סופרים י"ז/ז** - תעניות אחרות; "יחל משה" ומפטי "דרשו ה', " ויש אומרים שאין מפטירין. נהגו בו העם [הגר"א-ונהגו בו העם להפטיר] **ישעיהו נ"ח/ח** - כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם יְהוָה:

http://www.helpguide.org/mental/post_traumatic_stress_disorder_symptoms_treatment.htm

Post-traumatic stress disorder (PTSD) can develop following a traumatic event that threatens your safety or makes you feel helpless....Treatment for PTSD relieves symptoms by helping you deal with the trauma you've experienced. **Rather than avoiding the trauma and any reminder of it, treatment will encourage you to recall and process the emotions and sensations you felt during the original event.** In addition to offering an outlet for emotions you've been bottling up, treatment for PTSD will also help restore your sense of control and reduce the powerful hold the memory of the trauma has on your life.

"הלם קרב"/הפרעה פוסט טראומטית (PTSD) יכולה להתפתח בעקבות אירוע טראומטי המאיים על ביטחונך או גורם לך להרגיש חסר אונים ... טיפול... מקל על תסמיניו בכך שהוא עוזר לך להתמודד עם הטראומה שחווית. במקום להימנע מהטראומה וכל תזכורת לכך, הטיפול יעודד אותך להיזכר ולעבד את הרגשות ותחושות שחשתם במהלך האירוע המקורי. בנוסף לכך שישנו נתיב, דרכו תוכל לפרוק את הרגשות שאתה מחזיק בתוכך, טיפול בתסמונת פוסט טראומטי גם יעזור לך להחזיר את תחושת השליטה שלך, ולהקטין את השליטה של הטראומה על חיךך.

מסכת מגילה דף יד עמוד א - אי הכי הלל נמי נימא!... - רב נחמן אמר: **קרייתא זו הלילא,**
מסכת פסחים דף קטז עמוד ב - בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר +שמות יג+ והגדת לבנך.

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז - מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן... לפי דעתו של בן אביו מלמדו. כיצד? אם היה קטן או טיפש, אומר לו; "בני- כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים, ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות." ואם היה הבן גדול וחכם, מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו הכל לפי דעתו של בן...

הסיפורים

מסכת גיטין נ"ו עמוד ב'- "ואמר אי אלהימו צור חסיו בו" - זה טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה. מה עשה? תפש זונה בידו ונכנס לבית קדשי הקדשים, והציע ספר תורה ועבר עליה ובירה, ונטל סייף וגידר את הפרוכת, ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא, וכסבור הרג את עצמו...אבא חנן אומר: " מי כמוך חסין יה" - מי כמוך חסין וקשה, שאתה שומע ניאוצו וגידוכו של אותו רשע ושותק...מה עשה? נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרוגותי, והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן, והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו...

מדרש תנחומא פרשת אחרי מות סימן ד-טיטוס הרשע נכנס לבית קדש הקדשים גדר את הפרוכת נכנס בשלום ויצא בשלום, ובני אהרן נכנסו להקטיר ויצאו שרופים שנאמר בקרבנתם לפני ה'.

מסכת גיטין נ"ז עמוד ב'- מעשה בד' מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון, הרגישו בעצמן למה הן מתבקשים, אמרו: אם אנו טובעין בים אנו באין לחיי העולם הבא? דרש להן הגדול שבהן: "אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים".... ממצולות ים - אלו שטובעין בים; כיון ששמעו ילדות כך, קפצו כולן ונפלו לתוך הים. נשאו ילדים ק"ו בעצמן ואמרו: מה הללו שדרכן לכך - כך, אנו שאין דרכנו לכך - על אחת כמה וכמה! אף הם קפצו לתוך הים. ועליהם הכתוב אומר: +תהלים מ"ד+ כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה.

פיוס # 3- עמו אנוכי בצרה; עם ישראל והקב"ה יחדיו

קינה # 5- ואתה אמרת היטב אטיב עמך [י"ה]

מסכת מגילה דף כט עמוד א - תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא. שבכל מקום שגלו - שכינה עמהן. גלו למצרים - שכינה עמהן, שנאמר...גלו לבבל - שכינה עמהן, שנאמר: "למענכם שלחתי בבלה." ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן...

תהילים צ"א/א"ט"ו - יקר אני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו:
סיום ה"הושענות" - אָנִי וְהוּא הוֹשִׁיעָה נָא:

כְּהוֹשַׁעַתְּ אֱלֹהִים בְּלֹד עַפְרָיִם. כְּצִאתְךָ לִישַׁע עַפְרָיִם. כֵּן הוֹשַׁע נָא:
כְּהוֹשַׁעַתְּ גּוֹי וְאֱלֹהִים. דְּרוֹשִׁים לִישַׁע אֱלֹהִים. כֵּן הוֹשַׁע נָא:

...כְּהוֹשַׁעַתְּ מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם. נִקּוּב וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם. כֵּן הוֹשַׁע נָא:

המהרש"ל [סמ"ג ל"ח ב']- יש מקשים, למה תלה עיקר עוון החילול במילת השם יותר משאר עבירות, ולמה לא אמר "לא תחללו אותי"? ונראה לי שהוא יתעלה לא קפיד אלא על מעלת ישראל שלא יצא עליהם שום דופי וקלון, כי הם תלויים בשמו יתברך וזה מה שתיקנו בתפילת ראש השנה, "ושמנו קראת בשמך".

ונתנה תקף קדושת היום. כי הוא נורא ואיום...ובו תנשא מלכותך...אמת כי אתה הוא דיין ומוכיח...כי לא יזכו בעיניך בדין / וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון....מי יחיה ומי ימות, מי בקיצו ומי לא בקיצו / מי במים ומי באש, מי בחרב ומי בחיה / מי ברעב ומי בצמא, מי ברעש ומי במגפה / מי בחניקה ומי בסקילה...אין קצבה לשנותיך... שמך נאה לך, ואתה נאה לשמך, **ושמנו קראת בשמך / עשה למען שמך** [

הרב חנן פורת ז"ל בשם מו"ר הרב עמיטל ז"ל [לעבדך באמת עמ' 41]- בכיקור החולים האחרון שערכתי אצלו, הבאתי לפניו דפים מתוך "מעט מן האור" שבהם היו דברים שהרב עמיטל אמר בעצמו בסעודה שלישית, על הסעודה השלישית שהייתה, ללא מזון וללא מחיה, באחד המקומות הנסתרים במחנה שבו היה במלחמה. ישבו הוא וחבריו יחדיו באיזו מקום שאפשר היה, וניגנו בסעודה שלישית את "מזמור לדוד". וכך המשיך הרב וסיפר באותה הזדמנות: "היה לנו תלמיד אחד של הרב מסלונים והוא, כששרנו במסתרים ניגון זה של מזמור לדוד, כשהגיע לפסוק 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע כי אתה עמדי (תהילים כ"ג, ד), הביא בשם הרבי מסלונים: 'גם כי אלך בגיא תלמות-לא אירע'- שהרי מי אני? מה חיי? מה אני? מחר בקבר, בגיא צלמות. רע-כי אתה עמדי': רע לי, שאתה ריבנו של עולם עמדי ש"שכינתא בגלותא". כך אמר הרב עמיטל אז, ופרץ בכי וגם את זה לא אשכח לעולם: את ההזדהות שלו עם "שכינתא בגלותא".

Leave's of Faith, Rav Aharon Lichtenstein, Volume 2, pp 140- A neighbor of ours, Leib Rochman, who lived through the Holocaust and wrote about it, once was asked by a pseudo-philosopher guest where the Ribbono Shel Olam had been at the time. Looking his straight in the eye, he responded calmly, "Er iz gevonn mit unz" (He was with us.) As he repeated the story, one sensed how much the awareness of that presence had sustained him
מורי הרב אהרן ליכטנשטיין שליט"א- שכן שלנו, לייב רוכמן, שחי [וניצל] בזמן השואה ואף כתה על כך, נשאל פעם ע"י אורח, מעין-פילוסוף, איפה ריבוננו של עולם היה בעת ההיא. כאשר הוא הביט לו הישר בעיניו, הוא ענה,ברוגע, "איר איז גווען מיט אונז" (הוא היה שם איתנו). כאשר הוא חזר על הסיפור, חשת כמה ידיעה זו נתן

שיר השירים פרק ו פסוק ח-ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר:
שיר השירים רבה פרשה ו/ח-ט: ר' חייא אמר- **ששים ושמונים** הרי מאה וארבעים, ארבעים מהם יש להם לשון ואין להם כתב, וארבעים מהם אין להם לשון ויש להם כתב, "ועלמות אין מספר"- השאר מהם שאין להם לא כתב ולא לשון. יכול אף ישראל כן? ת"ל (אסתר ח') "ואל היהודים ככתבם וכלשונם." ...
איכה פרק א פסוק י- ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צייתה לא יבאו בקהל לך:
רש"י [שם]- אלו עמון ומואב:

אֲתָהּ טָאָתָא
שְׁשִׁים
וְשָׁמוֹנִים...
וְלָמָּה יִזְמוּ
מוֹאָבִים
וְעַמּוֹנִים

קינה # 6- לך ה' הצדקה [י"ט]

מסכת בבא מציעא נ"ח עמוד ב'- ת"ר- "לא תונו איש את עמיתו"- באונאת דברים הכתוב מדבר...הא כיצד? ...אם היו יסורין באין עליו אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בניו= אל יאמר לו כדרך שאמרו לו חביריו לאיוב {איוב ד-ו} "הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד. א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון... רבי שמואל בר נחמני אמר זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון.
הרמב"ם הלכות מכירה, י"ד/י"ב-י"ג; כשם שהונייה במקח ממכר כך יש הונייה בדברים... כיצד? ...היו חלאים ויסורים באין עליו או שהיה מקבר את בניו, לא יאמר לו כדרך שאמרו חביריו לאיוב "הלא יראתך כסלתך זכור נא מי הוא נקי אבד.

הרמב"ם, הלכות תעניות א/א-ד- ... ,ודבר זה, דרך מדרכי התשובה הוא: שבזמן שתבוא צרה ויזעקו לה ויריעו, יידעו הכול שבגלל מעשיהם הרעים הרע להן, ככתוב "עוונותיכם, הטו אלה" (ירמיהו ה,כה) לכם, וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו, ולא יריעו, אלא יאמרו "דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרא נקרי"ת" הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה וצרות אחרות: הוא שכתוב בתורה, "והלכתם עימי, בקרי". והלכתי עימכם, בחמת קרי" (ויקרא כו,כז-כח), כלומר כשאביא עליכם צרה, כדי שתשובו. אם תאמרו שהוא קרי, אוסיף עליכם חמת אותו קרי.

הרמב"ם, הלכות תעניות ה/א- ישנם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלכבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות

הכתב השלישי: מסכת ברכות ה עמוד א'- אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנא' "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'." פשפש ולא מצא, יתלה בכטול תורה שנאמר "אשרי הגבר אשר תיסרנו יח ומתורתך תלמדנו" ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם שנאמר "כי את אשר יאהב ה' יוכיח"...

במה נתלה?

מסכת שבת קי"ט עמוד ב'-

אמר רבי אבהו: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו קריאת שמע שחרית וערבית....
אמר רב המנונא: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תינוקות של בית רבן....
אמר עולא: לא חרבה ירושלים אלא מפני שלא היה להם בושת פנים זה מזה...
אמר רבי יצחק: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהושו קטן וגדול....
אמר רב עמרם בריה דרבי שמעון בר אבא אמר רבי שמעון בר אבא אמר רבי חנינא: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה....
אמר רבי יהודה: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים....
ואמר רבא: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמנה,

מסכת בבא מציעא דף

ל' עמוד ב'- דאמר רבי יוחנן: לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה.

מסכת יומא דף ט' עמוד ב'-

מקדש ראשון מפני מה חרב? מפני שלשה דברים שהיו בו: עבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים. עבודה זרה - ...אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות ובמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם.

פני יהושע [הרב יעקב יהושע פלאק (1680 - 1756)] הרב של לבוב, ברלין ופרנקפורט על המיין. [דף ל' עמוד ב'-]...ויש לדקדק אמאי קשיא להו הכא טפי מכל הני אמוראי דאיירי בכה"ג בפרק כל כתיבי [שבת קי"ט ע"ב]...? ועוד י"ל; דשנאת חנם היינו מחמת שלא עשו לפנים משורת הדין לעבור על מידותיהם וא"כ תרווייהו חדא מלתא היא....

"שפע חיים" לאדמו"ר מצאנז/קלאוזנבורג זצ"ל [בהעלותך-שלח, עמ' כ"ג-כ"ד]-אבל מכיון שלא נתקן עון שנאת חנם לא עלתה בידם....והנה שבת הוא בכלל מקראי קודש, מקרא קודש היא מלשון קרואי העדה....דשבת הוא יום איחוד והתאספות ולפיכך יש בשבת השראת השכינה.... ובעוה"ר כפי שמתקרבת זמן הגאולה מתגבר עון זה ביותר...שמאוד פשתה המספחת בענין שנאת חנם שכל אחד ואחד אנו ואפסי... ואף פעם לא היו כל כך צרות ברותניות ובגשמיות כמו בימינו ודור ריק שכזו ברוחניות ובגשמיות בגוף ובנפש טרם היה....

"השיכה שופטינו ככראשונה, והסר ממנו יגון ואנחה... וצדקנו בצדק וקמשפט. כרוך אהה יי, מלך אוהב צדקה ומשפט"
שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפלה סימן קיח/א- השיבה שופטינו, חותם בה "מלך אוהב צדקה ומשפט"; ומר"ה ועד יום הכפורים חותם המלך המשפט. הגה: מיהו אם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט, אין צריך לחזור.
הסבר הט"ז [שם ב']- ...ונ"ל...דבכל השנה אין המשפט עיקר אלא הצדק' עיקר ולכך הקדימו צדקה למשפט אבל מר"ה עד יח"כ המשפט עיקר ולכך לא מזכיר צדקה.

מיכה ו/ח [הפסרת פרשת בלק]- הגיד לך אדם מה טוב ומה יקוק דורש ממך כי אם עשות משפט **ואהבת חסד** והצנע לכת עם אלהיך:

ישעיהו א/כ"ז- ציון כמשפט תפדה ושביה בצדקה:

<http://www.kedoshheisrael.org/docs/%D7%A4%D7%A8%D7%A9%D7%AA%20%D7%AA%D7%96%D7%A8%D7%99%D7%A2%20-%20%D7%AA%D7%A9%D7%A2%D7%90.pdf>
הרב ד"ר שרון שלום [בית נוסח קהילת קדושי ישראל, הפרדס 43 קרית גת, דברי תורה לפרשת תזריע תשע"א]- מספרים על הרבי מקוצק שכעס וגער בגבאי בית הכנסת, על ששאל אורח שנכנס לבית הכנסת האם התפלל מנחה? אמר לו הרבי מקוצק: הבא מן הדרך שואלים אותו האם אכל ושתה ולא האם התפלל מנחה?"

מספר גם הרב יעקב מדין, מיישיבת הר עציון, בשעה שדן עם חבריו בסוגיית טעמי המצות, הגיע ראש הישיבה הרב עמיטל ושאל אותו: מדוע אין מברכים על מצוות צדקה? והתלמיד ענה את תשובתו של הרשב"א: מהסיבה שהמצוה תלויה ברצונו של העני ליטול את הצדקה, ושמה לא יטול ותהיה ברכה לבטלה. אמר ראש הישיבה: לא! אלא כך הם פני הדברים. אלו היו מברכים על צדקה, היה על העני הרעב להמתין עד שיטול ידיו לשם מצווה, יטבול במקוה, יאמר "לשם ייחוד" ויברך, ובינתיים- ימות העני הרעב.

דוגמאות אלו מובילות אותנו לשאלה מה מצופה מיהודי מאמין.

שו"ת שרידי אש [א/סא, עמוד קעב]- "...בפורים זה הרהרתי בקושי האחרונים: למה אין מברכין על משלוח מנות? ועוד נ"ל, שמשלוח מנות היא להרבות שלום ואהבה וריעות, כמו שכתב החת"ס באו"ח סי' קצ"ה. והנה אף שבכל המצות גדול המצווה ועושה ומברכין וציונו - במשלוח מנות טוב שיתן מרצונו החפשי, מתוך רגש של אהבה לאחיו העברי, ואם הוא נותן רק עפ"י צווי הוא מפחית מידת האהבה. וכן הדין בצדקה, שאם הוא נותן מתוך רחמנות או מתוך אהבת ישראל טוב יותר ממי שנותן מתוך צווי וכפיה... ואפשר שמשום כך אין מברכין על כיבוד אב ואם. ובזה נ"ל לפשוט ספקם של האחרונים אם כופין על משלוח מנות כמו שכופין על הצדקה, שמשלוח מנות ע"י כפיה אינה כלום.

ירושלמי, מסכת תגיגה א/ז - רבי חונה רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק - מצאנו שיותר הקב"ה לישראל על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל מאסם בתורה לא ויתר. מה טעמא? ויאמר יי' על אשר עשו עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים אין כתיב כאן אלא ויאמר יי' על עזבם את תורתך אמר רבי חייה בר בא אותי עזבו אוותרה שמא את תורתך שמרו שאילו אותי עזבו ותורתך שמרו השאור שבה היה מקרבן אצלי.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת וירא סימן א - ...ארחות ה' חסד ואמת (תהלים כה) - הקדמתי חסד לאמת וצדק למשפט שנאמר צדק ומשפט מכון כסאך וגו' (שם/תהלים/ פט).

יחזקאל פרק טז/יג-ט"ז; ותעדי זהב וכסף ומלבושך ששי שש ומשי ורקמה סלת ודבש ושמן אכלתי אכלת ותיפי במאד מאד ותצלחי למלוכה: ותקחי כלי תפארתך מזהבי ומכספי אשר נתתי לך ותעשי לך צלמי זכר ותזני במ: ותקחי את בגדי רקמתך ותכסים ושמי וקטרתי נתתי נתת לפנייהם: ולחמי אשר נתתי לך סלת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפנייהם לריח ניחח ויהי נאם אדני יקוק:

בראשית פרק ב-טז ויצו יקוק אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל: (יז) ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות:

לך יהוה הצדקה גסיון ועוון וכל מלכי כנען, ולנו בשת הפנים בעבן אשר מעל בערם כלי מצא מן:

פיוס # 5- שכר רק בעולם הבא

קינה # 7- ארזי הלבנון [כ"א]

ובת קול אמרה אשריך רבי עקיבה גופך טהור בכל מיני טהרה:

מסכת מנחות דף כט עמוד ב-אמר רב: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע, הראהו לי, אמר לו: חזור לאחורך. הלך וישב בסוף שמונה שורות, ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כחו; כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו: רבי, מנין לך? אמר להן: הלכה למשה מסיני, נתיישבה דעתו.... אמר לפניו: רבונו של עולם, הראיתני תורתך, הראני שכרו, אמר לו: חזור [לאחורך]. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין, אמר לפניו: רבש"ע, זו תורה וזו שכרה? א"ל: שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

מסכת ברכות דף סא עמוד ב- "ואהבת את ה' אלהיך". ... רבי עקיבא אומר: "בכל נפשך" - אפילו נוטל את נפשך. תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד.... יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא.

תוספות [ראש השנה דף טז עמוד ב ד"ה ונחתמין לאלתר לחיים] - וגבי צדיקים חיים כלומר לחיי העולם הבא.

מסכת חולין דף קמב עמוד א - בכבוד אב ואם כתיב +דברים ה+ למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים; הרי שאמר לו אביו: עלה לבירה והבא לי גוזלותי ועלה, ושלח את האם ולקח את הבנים, ובחזרתו נפל ומת, היכן אריכות ימיו של זה? והיכן טובתו של זה? אלא: למען יאריכון ימיך - בעולם שכולו ארוך, ולמען ייטב לך - לעולם שכולו טוב.... אלא שכר מצות בהאי עלמא ליכא;

ילקוט שמעוני, קהלת, רמז/תתקע"ד - כך אמר משה לישראל; אתם רואים את הרשעים שהם מצליחים... בעוה"ז וסופן ללקות באחרונה כי לא תהיה אחרית לרע, ואתם רואים צדיקים שמצטערים בעולם הזה בשנים בשלשה ימים וסופם לשמוח באחרונה שנאמר "להיטבך באחריתך".

פיוס # 6- מסתדרים על מה שיש"/"כאילו

משנה מסכת אבות פרק ג/ג - ... שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא... **מסכת מנחות דף צז עמוד א** - בזמן שבית המקדש קיים - מזבח מכפר על אדם, ועכשיו שאין בית המקדש קיים - שולחנו של אדם מכפר עליו.

שולחן ערוך או"ח צ"ה/ב - צריך שיכוף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש, ובלבו יכוין למעלה לשמים.

מדרש תנחומא פרשת וירא סימן א - אמר להן לישראל הוּו זהירין בתפלה שאין מדה אחרת יפה הימנה, והיא גדולה מכל הקרבנות שנאמר למה לי רוב זבחיכם.... ובפרשכם כפיכם וגו' גם כי תרבו תפלה וגו' (ישעיה א) - מכלל שהיא גדולה מן הקרבנות, ואפילו אין אדם כדאי לענות בתפלתו ולעשות חסד עמו כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים אני עושה חסד עמו....

מסכת תענית דף כז עמוד ב - אמר לפניו: רבונו של עולם, הודיעני, במה אירשנה? אמר ליה: +בראשית ט"ו+ קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת וגו'. אמר לפניו: רבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? - אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני - מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם.

רבינו יונה [על הרי"ף מסכת ברכות דף ה עמוד א] - ותירץ הרב רבי שלמה מן ההר ז"ל... שאע"פ ש"דברים שבכתב לא נתנו לאמרן על פה".... אפי' הכי ק"ש יכול לקרותה על פה ... **דכיון שניתנה לאומרה על פה לחובה**...ומזה הטעם התקינו לומר פרשת קרבנות על פה בכל יום מפני שהיא חובה כדאמרין כמדורש אמר אברהם אבינו כמה אדע כי אירשנה...

שולחן ערוך [או"ח, סימן א/ה-ט]; **טוב לומר**... ופי' עולה ומנחה ושלמים וחטאת ואשם.... פרשיות הקרבנות לא יאמר אלא ביום. כשיסיים פרשת העולה יאמר: יר"מ שיהיה זה חשוב ומקובל כאילו הקרבתי עולה, וכך יאמר אחר פ' המנחה והשלמים... **יש נוהגין לומר פרשת הכיור ואח"כ פרשת תרומת הדשן ואח"כ פ' התמיד ואח"כ פרשת מזבח מקטר קטורת ופרשת סמני הקטורת ועשייתו**

מסכת מנחות דף קי עמוד א - "לעולם זאת על ישראל" -... ורבי יוחנן אמר: אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה, מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם... אמר רבי יצחק, מאי דכתיב: **ויקרא ו' "זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם"** - כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

מסכת מועד קטן דף כח עמוד א - אמר רבי אמי: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה? לומר לך: מה פרה אדומה מכפרת - אף מיתתן של צדיקים מכפרת.

הרב י.ד הלוי סולובייצ'יק [פירוש על קינות ט' באב, עמ' 419. 423]-

It is noteworthy that the story of the Ten Martyrs is included in the Yom Kippur liturgy as part of the Avoda. The Avoda describes all the sacrifices that were brought on Yom Kippur. First, there is the description of the sacrifices brought by the High Priest as part of the service in the Temple. Then, the liturgy focuses on the martyrdom of the righteous as another type of sacrifice that G-d considers as an atonement....The death of the righteous is here considered as an offering of Kodshei Kodashim, the most holy offering. There were two mekhaprim, two elements of atonement, associated with the Kodshei Kodashim. the primary one is the hakrava, the bringing of the sacrifice, the zerikat hadam, the spilling of the blood on the alter. A second element, however, is akhila, the act of the priests eating the sacrifice, as the gemara says, "This teaches us that the priests eat, and the owners receive atonement (Yevamot 90a). The intent of this phrase is that God should consider the death of the righteous as if they were eaten in a sacred place as a sin-offering and a guilt offering (Mishna Zevahim 4/8.) Thus, the plea of the kina is that the Jewish people should attain both elements of atonements, the atonement of hakrava as well as the atonement of akila.

ראוי לציין, כי הסיפור של עשרה הרוגי המלכות כוללים בתפילת יום הכיפורים, כחלק מ"העבודה". העבודה מתארת את כל הקרבנות שהובאו ביום כיפור. ראשית, יש התיאור של הקרבנות שהובאו על ידי הכהן הגדול, כחלק מהעבודה בבית המקדש. ואז, התפילה מתמקדת במוות על קידוש ה' של הצדיקים כסוג אחר של הקרבה שהקב"ה רואה בו ככפרה **מותם של הצדיקים כאן נחשב כמנחה של "קדשי קדשים"**, הקרבן הקדוש ביותר. היו שני מכפרים, שני אלמנטים של כפרה, הקשורים לקרבנות "קדשי קודשים". העיקר היה הקרבת הקרבן/הבאתו לבית המקדש לשם הקרבה וזריקת הדם על המזבח. אלמנט שני, היא האכילה, מעשה האכילה הקרבן ע"י הכוהנים, כפי שהגמרא אומרת, "מלמד, שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים" (יבמות צ). הכוונה של הביטוי הזה היא שאלוהים יחשיב "נותרת ממנה יאכלו אריות שה פזורה" כאילו "יאכלו במקום קדוש כחטאת וכאשם" (משנה זכחים י"ד/ח) כך, הטיעון של הקינה הוא שהעם היהודי צריך להגיע לשני האלמנטים של כפרות, הכפרה של הקרבה והכפרה של אכילה.

מחזור "מסורת הרב" ליום כפור עמ' 638

This story is part of the sacrificial ritual of Yom Kippur. Attonment is granted us because the Jewish martyrs throughout history brought the supreme sacrifice; theirs is the most sublime sacrifice of the heavenly altar and their deaths are actually more exalted than the service of the Temple.

הסיפור הזה הוא חלק מטקס ההקרבה של יום הכיפורים. כפרה מוענקת לנו, כי הקדושים היהודים לאורך ההיסטוריה הביאו את הקורבן העילאי; ההקרבה שלהם עצמם הוא הקורבן הנשגב ביותר על ה"המזבח של מעלה", ומותם הם למעשה יותר מרוממים מהשירות של בית המקדש.

- דמים נשפך כמים** **דברים פרק יב/טז-** רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים:
- כלי הקדש** **במדבר פרק גל"א-** ומשמרתם הארץ והשלחן והמנרה והמזבחת וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבדתו:
- נזר** **שמות פרק טו/ו-** ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקדש על המצנפת:
- קדשי קדשים שחיתתן** **ויקרא פרק ב/ג-** והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יקוק; [במיתה חמורה...]
- ידו הגורל** **ויקרא פרק טז/ח-** ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד ליקוק וגורל אחד לעזאזל:
- נותרת ממנו ...יאכלוה** **ויקרא פרק ו/ט-** והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוה:
- במקום קדוש כחטאת** **ויקרא פרק ז/ז-** כחטאת כאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה:
- וכאשם...חזה התנופה** **ויקרא פרק י"ד-** ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנותיך אתך כי ישוק התרומה חקר וחק בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל:

קינה # 8- ההרישו ממזי ואדברה [כ"ב]- "נקריבכם בעולה והקטרה?"

גזרות אשכנז וצרפת, [א.ב. הברמן, כ"ה]; "גזירות שנת ד"תתנ"ו לרבי שלמה ב"ר שמעון-

" ואיש את אחיו חזקו בעזרה לדבק ביראה טהורה בלי לעבוד זרה, ולא חסו גבר וגבירה על פנים צפירת תפארה אכל אזורו גבורה יתרה להלום ראש ולקרץ שדרה ואלימו דברו באמירה "לא זכינו לגדלכם לתורה" **נקריבכם בעולה והקטרה** ונזכה עמכם לאורה הצפונה מעין כל ועלומה" אריד כשיחי ואהימה וקול נהי ארימה"

ובכ"ג באייר קמו על קהל וומיישא והקהל נחלקו לשתי כתות, מקצתן נשארו בבתיהן ומקצתן ברחו אצל ההגמון...ויקחו את התורה וירמסוה בטיט ויקרעוה וישרפוה, ויאכלו את בני ישראל בכל פת. ויהי לשבעת הימים, ביום ראש חודש סיון... הוחרדו אותם אשר נשארו עדיין בחצר ההגמון ויתעוללו בהם האויבים כמו לראשונים ויתנום לחרב. והם נתחזקו במעשה אחיהם ונהרגו וקידשו את השם לעין כל, ופשטו את צוארם להתיז ראשם על שם יוצרם. ומהם ששלחו יד בעצמם וקיימו "אם על בני רוסשה" ואב על בני נפל, כי נשחטו עליהם, ושחטו איש אחיו ואיש את קרובו ואשתו ובניו, וגם חתנים ארוסותיהם, ונשים רחמניות את ידיהן, וכולם בלב שלם קיבלו עליהם דין ששים, ובהשלמת נפשם לקונם היו היו צועקים "שמע ישראל"....והאויבים הפשיטום ויסתבום סחוב והשלך ולא השאירו מהם זולתי מעט מזער אשר אנסו והטבילו בעל כרחם

בראשית פרק ט/ה - ואך את דמכם לנפשותיכם אדרש, מיד כל חיה אדרשנו, ומיד האדם, מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם: **הראש** [מועד קטן ג/צ"ד] - וכן מצאנו בגדול שאבד עצמו לדעת מחמת שמפקירין אותו, כגון שאול מלך ישראל שאבד את עצמו לדעת אלא שהיה איבוד - מותר לו כדאיתא בבראשית רבה; "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרש" - מיד נפשותיכם אדרש את דמכם. יכול אפילו נרדף כשאול? תלמוד לומר "אך". לפיכך לא היה בכלל מאבד עצמו לדעת ונענשו עליו כמה שלא הספידוהו **רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה/א** - כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה, שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל";

דרכי תשובה [יו"ד קנ"ז/כה] - נרשם בזכרוני שראיתי בתשובות אחד מחכמי הספרדים, ושכחתי שם הספר ושם מחברו, שהאריך במה שעמד על המחקר לענין קטן אם חייב למסור נפשו בג' עבירו הללו... או דלמא כיון דאינו חייב במצות אין אומרים לו שיהרג ולא יעבור? והאריך בזה ובסוף דבריו סיים לדינא דגם בקטן שייך הדין שיהרג ואל יעבור ומשיאין לו עצה שיהרג ולא יעבור, דאע"פ דליתא בעשה דקידוש ה', אפ"ה הדין הוא שיהרג ולא יעבור. ואותו המעשה שהביא הב"י... שרב אחד חלק על זה החכם וקרא אותו "רוצח", אינו מפני שהרג את הקטנים, רק משום שהיה על ספק, אבל ב"דאי" אמרו לקטנים או שיהרגו או שיעברו, זה גם הרב מודה שבדאי יהרגו ולא יעבור ח"ו.

הרב יעקב קמניצקי [אמת ליעקב, אמור, עמ' שצ"ג] - במה שכתב "כל בית ישראל" וכו', **כיון לרבות אפילו קטנים** - כדכתיב "ויברך את בית ישראל גו' הקטנים על הגדולים". והטעם נראה לי, מדלא כתוב "תקדישו את שמי" דאז י"ל דלא דיבר הכתוב [אלא] עם המקדשים, אבל מכיון דכתיב "ונקדשתי", שהקב"ה כביכול הוא הנפעל, א"כ גם ע"י הקטנים אפשר שיעשה העניין הזה. ואמרתי זכר לדבר הפסוק שהביא הרמב"ם בספר המצות שלו במצוה זו [מצוה ט'] שהביא קרא דישיעה [כ"ט פכ"ג]: "כי בראותו ילדיו גו' יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב", הרי שכתב ילדיו ודו"ק. **ונראה שעל זה סמכו אבותינו בימי הבינים שמסרו נפשם ונפשות בני ביתם על קידוש השם ובלבד שלא להמיר את הדת, דלכאורה בשלמא על נפשותם הרי נצטוו ליהרג ולא לעבור, אבל על הקטנים - שאינם מחוייבים במצוות - מי התיר להם? ולפ"ז ינחא שפיר, דכיון דאילו היו הבנים ממרים את הדת היה יוצא מזה חילול השם איום, א"כ על מצוה זו נצטוו גם הקטנים ודו"ק.**

דעת זקנים מעלי **התוספות** [בראשית ט/ה] - פירוש יכול אפילו כמו אלו שמסרו עצמן לקדוש השם שלא יוכל לחבול בעצמו אם הוא יקרא שלא יוכל בעצמו לעמוד בניסיון, ת"ל "אך", כי בשעת השמד יכול למסור עצמו למיתה ולהרוג עצמו, וכן בשאול בן קיש שאמר לנערו שלוף חרבך ודקרני בה, ת"ל "אך" שאם ירא אדם שמא יעשו לו יסורים קשים שלא יוכל לסבול ולעמוד בניסיון שיכול להרוג את עצמו. ומכאן מביאין ראייה אותן ששוחטין התינוק בשעת הגזירה.

פיוס # 7 - לא שואלים, עושים!

קינה # 9 - אז בהלך ירמיהו על קברי האבות [כ"ו]

הרב יוסף דב סולובייצ'יק [קול דודי דופק, בסוד היחד והיחיד עמ' 338-339-343] - גישתו הלכית-מוסרית היא, ונטולה היא כל נימה מיסטיפית-ספקולטיבית. כשכן היעוד סובל, הוא אומר בלבד: "ישנו רע. ואני אינני מכחיש בו ואינני מחפה עליו בפלפולי-סרק; הנני מעוניין בו מבחינה הלכתית, כאדם הרוצה לדעת את המעשה אשר יעשה; אני שואל שאלה פשוטה: מה יעשה הסובל וחי בסבלו?". במישור זה, נקודת הכובד נעתקת מבחינת הסיבתיות והתכליתיות לאספקט המעשי... מה מחייבים היסורים את האדם... אין אנו תוהים על דרכי הקב"ה המופלאות, אלא על דרך האדם אשר בה ילך כשהסבל קופץ עליו....

הרב קוק [ערפילי טוהר" עמ' ל"ט] - **הצדיקים הטוהרים אינם קובלים על הרשע אלא מוסיפים צדק, אינם קובלים על הכפירה אלא מוסיפים אמונה, אינם קובלים על הבערות, אלא מוסיפים חוכמה.**

איכה רבה פתיחתא כד -...לך וקרא לאברהם ליצחק וליעקב ומשה מקבריהם שהם יודעים לבכות....

- מיד פתח **אברהם** לפני הקב"ה ואמר - רבש"ע למאה שנה נתת לי בן, וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלשים ושבע שנים, אמרת לי העלה עולה לפני, ונעשיתי עליו כאכזרי ולא ריחמתי עליו, אלא אני בעצמי כפתתי אותו, ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני?
- פתח **יצחק** ואמר - רבש"ע כשאמר לי אבא, אלהים יראה לו השה לעולה בני (בראשית כב ח), לא עכבתי על דברך ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח ופשטתי את צוארי תחת הסכין, ולא תזכור לי זאת, ולא תרחם על בני.
- פתח **יעקב** ואמר - רבש"ע לא עשרים שנה עמדתי בבית לבן, וכשיצאתי מביתו פגע בי עשו הרשע ובקש להרוג את בני, ומסרתי עצמי למיתה עליהם, ועכשיו נמסרו ביד אויביהם כצאן לטבחה, לאחר שגדלתיים כאפרוחים של תרנגולים, וסבלתי עליהם צער גידול בנים, כי רוב ימי הייתי בצער גדול בעבורם, ועתה לא תזכור לי זאת לרחם על בני.
- פתח **משה** ואמר - רבש"ע לא רועה נאמן הייתי על ישראל ארבעים שנה, ורצתי לפניהם כסוס במדבר, וכשהגיע זמן שיכנסו לארץ, גזרת עלי במדבר יפלו עצמותי, ועכשיו שגלו שלחת לי לספוד ולבכות עליהם... ועוד אמר משה לפני רבש"ע כתבת בתורתך "ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד (ויקרא כב כח)", והלא כבר הרגו בנים ואמותיהם כמה וכמה ואתה שותק.
- באותה שעה קפצה **רחל** אמנו לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה, ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים, והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והוקשה עלי הדבר עד מאד, כי נודעה לי העצה, והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי, כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי, ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת, ואני משיבתו על כל דבר ודבר, כדי שלא יכיר לקול אחותי, **ונגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה, ולא הוצאתיה לחרפה**, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים רחמן, מפני מה קנאת לע"ז שאין בה ממש והגלית בני, ונהרגו בחרב, ועשו אויבים בם כרצונם, **מיד נתגללו רחמיו של הקב"ה ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן**, ה"ד כה אמר ה' קול ברמה נשמע...מעני קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך...ושבו בנים לגבולם.

מדרש תנחומא פרשת וירא סימן א - ... א"ר שמלאי - תדע שכל דרכיו חסד, שהרי בתחלת התורה קשט את הכלה, דכתיב "ויבן ה' אלהים את הצלע וגו'... ובסופה קבר את המת, ויקבר אותו בגי (דברים לד) ובאמצעיתה בקר את החולה, כיון שמל אברהם בא הוא ופמליא שלו ובקר.

קינה # 10- איך תנהומני הבל [כ"ה]

ספר "יוון מצולה" מאת הרב נתן נטע בן משה הנובר [מתעד את מאורעות ת"ח ות"ט, 1648-1649, פרק ד']- "קצתם פשטו עורם מעליהם והבשר השליכו לכלבים, וקצתם קצצו ידיהם ורגליהם והשליכום על הדרך ועברו עליהם בקרונות ודרכום בסוסים, וקצתם פצעו בהם פצעים הרבה שלא יהיו כדי להמית, והשליכום בחוץ שלא ימותו מהרה ויפרפרו בדמיהם עד שיצאה נשמתם. והרבה קברו בחייהם. ושחטו ילדים בחיק אימותם. והרבה ילדים קרעו לקרעים כדגים, ונשים מעוברות בקעו בטנם והוציאו העובר וחבטו בפניהן. וקצתן קרעו בטניהן ושמו חתול חי בתוך הבטן והניחון כך בחיים ותפרו הבטן וקצצו בהן ידיהן שלא יוציאו החתול חי מן הבטן, ותלו הילדים בדדי אימותם וקצת ילדים חתכו בשפוד וצלאום אצל האש והביאום אל אימותם שיאכלו מהם. ולפעמים לקחו מילדי העברים ועשו גשרים לעבור עליהם. לא הייתה מיתה משונה בעולם שלא עשו בהם, וכל ד' מיתות בית דין: סקילה, שרפה, הרג וחנק.

"ממעמקים" מאת הרב אמריים אושרי

כ"ו"ג- אם מותר לאכול לפני מת
שם סימן י"ח- בדין שיניים תותבות של זהב
שנמצאו בין עצמות המתים אם מותרות הן בהנאה
שם י"ט- בדין אחד שהטיל ספר תורה למצולות
מים כדי שהגוים לא יתעללו בו ולבו נוקפו על
משהו שעשה, אם הוא זקוק לכפרה ולתשובה

ג"ב- באחד שהכוחו הרשעים ימ"ש, מרוב מכות
נוטל ממנו כח הדבור וחוש השמיעה, והוא כפיקח
לכל דבר, אם מותר לקרוא לתורה ולצרף למנון
שם ז'- אם מותר להיות ש"ץ, במי שדחף את
חבירו בעת שבקש מנו לדחוף אותו כדי שימות
כי אין לו כוח עוד לסבול את העוני והיסורים

ד"ז- בדין ילד שהוצל מידי
הגוים ולא ידע את גילו, איך
להתנהג בהנחת תפילין
ה"א- אם מותר להציל
עצמו ועי"ז יגרום שיהרג
חברו

שיר השירים רבה כ"ט/ז'- "הרועה כשושנים"- רבי יוחנן אטיסר ועבד חשש בצמר מורייה ג' שנים וכלג. סלק רבי חנינא למבקרה יתיה, אמר ליה מה אית עלך? אמר ליה אית עלאי יותר ממשאוי. אמר ליה- לא תהוי אומר כן, אלא הוי אומר "האל הנאמן", כד הוה צערא קשי עלוי הוה אמר האל הנאמן....

לבתר יומין אתשש רבי חנינא. סלק ר' יוחנן למבקריה. אמר ליה -מה אית עלך? אמר ליה מה קשין הן היסורין. א"ל- ומה שכן מרובה! אמר ליה- לא אנא בעי להון ולא לאגרהון. אמר ליה- למה לית את אמר ההיא מילתא דהויית אמר עלי ואיתנסיב נפש? א"ל- כד הוינא מלבר, הוינא ערב לאחרנין וכדון. דאנא מלגיו- לית אנא בעי אחרנין דיערבוני.

במדבר כ"ט/א- ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם:

אונקלוס- יום יבבא יהי לכו.
במדבר י' (ה) ותקעתם תרועה ונסעו המחנות... (ז) ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו... (ט) וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצר אתכם והרעתם בחצצרות וזכרתם לפני יקוק אלהיכם ונושעתם מאיביכם:
מסכת ראש השנה ל"ג עמוד ב'- "יום תרועה יהיה לכם" ומתרגמינן: יום יבבא יהא
לכו... מר סבר: גנוחי גנת, ומר סבר: ילולי יליל.

במדבר כ"ג/כ"א- לא הביט און ביעקב ולא
ראה עמל בישראל יקוק אלהיו עמו ותרועת
מלך בו:
רש"י [שם]- ותרועת מלך בו ; לשון חבה ורעות
כמו רעה דוד (שמואל ב' טו לו) אוהב דוד,
ויתנה למרעהו (שופטים טו, ו)

שולחן ערוך, יו"ד, שע"ו/א- אין המנחמים רשאים לפתוח, עד שיפתח האבל תחלה.

"עֵיפָה נִפְשֵׁי הַהֲרֹגִים לְמַסְפֵּר הַהֲרֹגִים כְּאִלּוּ עוֹרְגִים וְעֵלֶיךָ נְהַרְגִים וְאִיךְ אֲנָחֵם:

דברים ל"ו"ט- העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך:

ילקוט שמעוני [קהלת, רמז/תתקע"ד]- לפי שנאמר "החיים והמות נתתי לפניך", שמא יאמרו ישראל הואיל ונתן הקב"ה לפנינו שני דרכים נלך באי זה שנרצה? תלמוד לומר ובחרת בחיים.

זיכרונות הרב אלתר יצחק אייזיק ויינברגר ["עניני עיני יורדה מים", עמ' מ']- במציאות של אותם ימים, בשעה שרכיבם ראו במוות ברכה ובחיים קללה... המאייסה בחיים... הקנאה באלו שכבר מתו ואינם צריכים לסבול עוד.... דווקא אז היה צריך להתחזק באמונה ומי שמאמין חיים

הרב יהושע אהרונוסון [עלי מרורות, רשימת "הרהורי גיא צלמוות"]- "יסור יסרני יה ולמוות לא נתנני" (תהילים קיח, יח)- בשואה האיומה למדנו פירוש חדש: יסור יסרני יה על ידי שלמוות לא נתנני. המוות היה גואל טוב שבאלו מן הייסורים שהיו קשים פי כמה מן המוות. אלו שזכו למוות - הגיעו אל המנוחה.

קינה # 11- אש תוקד בקרבי [ל"א]

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטז עמוד ב- בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר +שמות יג+ והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.

מסכת תענית דף ל עמוד ב'- כל המתאבל על
ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על
ירושלים - אינו רואה בשמחתה.

עמוס ח"י- והפכתי חגיכם לאבל וכל שיריכם לקינה....

מסכת מועד קטן ט"ו עמוד ב'- אבל אסור בעשיית מלאכה, דכתיב "והפכתי חגיכם לאבל"- מה חג אסור במלאכה, אף אבל אסור במלאכה.

שולחן ערוך, או"ח, תקנ"ד/כב- מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב, עושין; במקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין; ובכל מקום ת"ח בטלים, וכל הרוצה לעשות עצמו תלמיד חכם לענין זה עושה; ...הגה: ולא נהגו באיסור מלאכה כי אם עד חצות (מנהגים).

שמות פרק כ"א- ויהי כִּימִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אֶהוֹי וַיֵּרָא גְּסָבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עֲבָרֵי מִאֶחָיו:
רש"י [שם]- (שם) וירא גסבלתם; נתן ענינו ולבו להיות מיצר עליהם:

שמות רבה (שנאב) פרשת שמות פרשה א/אכז- וירא גסבלתם: מהו "וירא?" שהיה רואה בסבלותם ובוכה ואומר: חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם...היה נותן כתיפו ומסייע לכל אחד ואחד מהם.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קו עמוד א- " והיינו דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי סימאי: שלשה היו באותה עצה [רש"י- שגזר פרעה כל הבן הילוד היאורה], אלו הן: בלעם איוב ויתרו. בלעם שיעץ - נהרג, איוב ששתק - נידון ביסורין,

הרב חיים שמולביץ [שיחות מוסר, מאמר ז', עמ' כ"ח]- והנה טעמו של איוב ששתק, יש לומר, כי ידע שלא יועיל מאומה אם ימחה, והראיה מיתרו שכרח ולא מחה, והרי שלא היה בידו לעכב ולכן ברח, וכך גם איוב: שמשראה שאין הוא יכול למנוע מאומה- שתק. וע"ז באו עליו יסורי איוב להורות לו על טעותו, וכפי שביראר הרב מבריסק זצ"ל- שהמתייסר ביסורים זועק מחמת יסוריו,

וגם שידע הוא כי אין בצעקתו להושיע לו במאומה, עם זאת טבע האדם הוא כי מי שכואב לו צועק, והשותק, על כרחך שאין כואב ועל כן באו הייסורים להורות לאיוב כי הצרות של כלל ישראל לא היו אצלו כיסורי שלו, שאם היה מרגיש בצרתם כשם שמרגיש הוא ביסוריו, היה זועק ומוחה, אף שיודע שמחאתו לא תועיל כלום.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף יא עמוד א- אלא: יצער אדם עם הצבור. שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור, שנאמר +שמות י"ז+ וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה, וכי לא היה לו למשה כר אחד או כסת אחת לישיב עליה? אלא כך אמר משה: הואיל וישראל שרויין בצער - אף אני אהיה עמהם בצער, וכל המצער עצמו עם הצבור - זוכה ורואה בנחמת צבור.

קינה # 12- קינה על השואה

יחזקאל פרק כ"ד - (ו) לכן כה אמר אדני יקוק אוי עיר הדמים סיר אשר חלאתה בה.... (ט) לכן כה אמר אדני יקוק אוי עיר הדמים גם אני אגדיל המדורה.... (טו) ויהי דבר יקוק אלי לאמר: (טז) בן אדם הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה ולא תספד ולא תבכה ולוא תבוא דמעתיך: (יז) האנק דם מתים, אבל לא תעשה, פארך חבוש עליך ונעליך תשים ברגליך ולא תעטה על שפם ולחם אנשים לא תאכל: (יח) ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב ואעש בבקר כאשר צויתני.... (כ) ואמר אליהם דבר יקוק היה אלי לאמר: (כא) אמר לבית ישראל כה אמר אדני יקוק הנני מחלל את מקדשי גאון עזכם מחמד עיניכם ומחמל נפשכם ובניכם ובנותיכם אשר עזבתם בחרב יפלו: (כב) ועשיתם כאשר עשיתי על שפם לא תעטו ולחם אנשים לא תאכלו: (כג) ופארכם על ראשיכם ונעליכם ברגליכם לא תספדו ולא תבכו....
רד"ק [שם] - ולא תספדו ולא תבכה - להיות למופת לישראל כי כן יעשו מרוב הצרות:

באמנותו, סיפורו של הרב יהודה עמיטל [עמ' 113]: מדי פעם נקרא יהודה (=הרב עמיטל) על ידי הרב יוגל להעביר שיחות לתלמידי המדרשייה, ... באחת מאותן שיחות שאל אותו אחד התלמידים מה דעתו על הויכוח שהעסיק אז את עולם ביקורת התנ"ך. האם יש ספר ישעיהו אחד או שניים. להפתעת התלמידים, ענה להם יהודה שהוא אינו יודע. הרב יוגל, שנהג להאזין מדי פעם לשיחותיו ... ניגש אליו לאחר השיחה והביע את מורת רוחו מהתשובה. "כיצד אתה מסוגל לומר שאיך יודע את התשובה?" תהה. כל בחור ישיבה היה אמור לשלול בתוקף כל פקפוק באחידות אחד מספרי הנביאים. תשובתו המקורית של יהודה לרב יוגל מלמדת על הקו החינוכי שאימץ לעצמו כבר אז: "השמנדיק הזה", אמר, "לא באמת מוטרד משלמותו של ספר ישעיהו. הוא בסך הכל מחפש תירוץ להפסיק להניח תפילין ולשמור מצוות. בתשובה שלי רציתי להראות לו שאני, על אף שאיני יודע להשיב על כל שאלה, בכל זאת ממשיך להניח תפילין."

<http://www.yadvashem.org/yv/he/education/interviews/amital.asp>

כל מה שאמרת זה מעט ממה שאני מרגיש, אבל אני לא מסוגל להגיד יותר/ראיון עם הרב יהודה עמיטל

ראיון: יעל נובורוצקי ובילי שילה

אם היתה לך נקודת משבר אמנותי? אני לא יכול לדבר על נקודת משבר. אתה חי במשברים כל הזמן. אצלי כל חג זה בעיה. בשמחת תורה, לדוגמא, דיברתי בישיבה על השואה, לא יכולתי לעבור שמחת תורה בלי השואה.
האם הדבר משפיע גם על ההתייחסות שלך לתפילה?

להיפך, כדברי ר' יהודה הלוי "ברחתי ממך אליך", אין לי דרך אחרת. אני זקוק לקב"ה, בלי זה אני לא יכול בכלל להתקיים. בלי האמונה הזאת אני מאבד את הכל. אבל זה לא כמו שלאנשים נדמה שכשיהודי דתי אז כל הבעיות נפתרות. אין דבר כזה. אבל אני זקוק לקרבתו. כמו שאדם לא יכול להיות בודד, הוא מחפש איזו קרבה, איזה עוגן. בשבילי האמונה בקב"ה זה העוגן החזק.

האם הגעת, לאחר השואה, למסקנות נוספות בנוגע לעולמך הדתי?

אני לא יודע על מסקנות. מסקנות זו פרשה גדולה מאוד... אני נשארתי במסקנה שאני מאמין, זו מסקנה אישית שלי. המסקנה שלי היא שאני ממשיך להאמין בקב"ה. אבל הנושא הזה מעסיק אותי. אני מתפלל ויש לי בעיות. אני חושב לפעמים איך התפללו את התפילות האלה באושוויץ. מידי פעם אני נזכר, ביום כיפור, בראש השנה, אני אומר "אתה בחרתנו" וזה מעסיק אותי. אחד הדברים שאני שואל את עצמי: איך אנשים התפללו? ראיתי אנשים שהתפללו אחרי המלחמה. ניצולים שבאו לעיר ולא מצאו את הילדים שלהם, את המשפחה שלהם. ראיתי איך הם התפללו ועל זה אני חושב כל הזמן, איך התפללו "נשמת כל חי תברך את שמך"... זה מעסיק אותי. אני לא אומר שיש לי תשובה, אבל זה צריך להעסיק את האדם הדתי החושב. אני חושב שמפחדים מהשאלות האלה. בגלל שלדבר אין תשובה, לא מתמודדים איתו?

ופי' זרעים וטהרות שלי לכשאצא לשלום אטרח ברצון שיהיו מועתקים לך.
ובתפיסתי את בוראי לא שכחתי ובתורתו ויראתו רבנתי, והמתנבאים יחוו את ה'
בנועם וכתם פז לא יועם תושקט אתה וביתך בכל פעם, כנפש סר למשמעתך העני
הנשכח מכל טובה אסקופה הנדרסת הנקרא בשכבר מאיר ב"ר ברוך זלה"ה.

שרית מהר"ם מרוסנבורג, מהדורת לבוב, ס' קנא

אלו הרברים סבבתי והוספתי בפרק מגדל העומד באויר במגדל אינוסייהיים בהיותי
תפוס שמה, מלבר מה שכתבתי עליו בהיותי בביתי, שבח והלל לאילהי תהלתי אשר
לא הסיר תפלותי וחסרו מאתי, ובמחשכים היה לי דברו נר לרגלי ואור לנתיבתי, ולא
עזבני ואל יטשני כל ימי היותי, ואף כי אחרי מותי.

מהר"ם מרוסנבורג: אהלות, סוף פרק ד

אלי, אלי, אלי, ביאלר

על נהרות דם וככי נקמת-ג'רית
בלב שמונה בקרב ג'טו ללא
רהי נחשף העוז סמיר-ג'בורה
עלי קידוש השם ועם ועל נקמת
דם טהורים. ג'תעצמות מסרו
נפשם לחמו, נפלו הגיבורים.
עלי גיבור על ג'מותי עד ג'נר
תמיד ג'הוד ז'רחים. ג'ל נטף
דם קרבן-ל'שד נזכור עד נצח
נצחים.
על ש'כר עם נישא קינה כבולי
ג'גון עטויי שואה. הלנצח תאפיל
שנאה ולא תפרוש הנגוהה?

עלי קרונות צ'פופי אדם אשר רופדו גופרית וסיד.
צ'חי צ'מא ככלות נפשם צ'עקו מים ואין מושיט.
עלי ג'נות אשר עולפו רעיות ג'נפ'שן שלחו י'דן.
צ'ג הט'הורות י'תדיו נספו ולא חולל תום ג'בו'דן.
עלי קפואים ג'שדות שלגים י'לדים רכים כ'חיק
אמהות.
ועל קדושים השואגים קבורי חיים מתוך בורות.
עלי ג'ילים המוחללים ג'ידי נאצים מנאצי אל.
טרפים קרועים ומגואלים ג'ין אשפותות ואין גואל.
על צ'דיקים ע'נוי עולם נדיכי עם הוגי תורה.
ג'תאי רעל נחנק קולם נפלה ג'כתה המנונה.
עלי נוער פ'רחי העם תלוצי-קרב כ'פירי מרי.
מול ז'דונים שופכי הדם השתלהבו רשפי חורי.

אלי אלי נפשי ככי וזעקי בת ישראל מספד
שאי והתינחי. כלה האש ג'יש'ראל.
על טבח עם אשר הוכן! יסורי שכול אשדות
דמים, ז'קן גם טף לא רחם על עקדה קרבן
תמים.
על עוללים ג'מולי חלב הקרסשים לפי צורם,
ועל ד'קם אשר זב ג'ראש חוצות לעין הורים.
על הקהילות השוקמות ועל חורבן מקדשי א-
ל. יקודי להב שלהבות ערי פאר ג'יש'ראל.
עלי דורות אשר נגדעו דמי אבות על דמי ג'נים.
ג'ביא אושויץ תמו ג'ועולי מוקדות הכ'שנים.
עלי ג'לואים חגורי שק הגמקים ג'רבבותיהם.
בטרבלינקי ומידאנק ואין מלקט עצמותיהם.

ראה אלוהים עורי צ'פד, נפל ליבי שונאי קמים. הקשיכה ש'ועי חישה מקלט הצילה נפשי מאנשי דמים

"על טבח עם אִשְׁר הוֹרֵן"

ספרי במדבר פייסקא ס"ט- ר"ש בן יוחי אומר; הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב הרמב"ם הלכות תשובה ג/ד- לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר וצדיק יסוד עולם זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו,

צ"ג הַטְּהוֹרוֹת יִחְדְּיוּ נִסְפוּ וְלֹא חוֹלַל תּוֹם בְּבוֹדָן.

New York Times, January 8 1943, Page 8

93 CHOOSE SUICIDE BEFORE NAZI SHAME

Jewish Teacher and Students
in Warsaw School Foil Plan
to Force Prostitution

LETTER DESCRIBES ORDEAL

Women Provide Themselves
With Poison and Pray as They
Await Germans' Arrival

Ninety-three Jewish girls and young Jewish women, the pupils and the teacher of a Beth Jacob School of Warsaw, Poland, chose mass suicide to escape being forced into prostitution by German soldiers, according to a letter from the teacher, made public yesterday by Rabbi Leo Jung of the Jewish Center of New York City.

Declaring "it is good to live for God, but it is also good to die for Him," the writer said, "All of us have poison. When the soldiers come we shall drink it." She added, "We have no fear."

The letter, dated Aug. 11, 1942, was received Tuesday by an official of the American Beth Jacob Committee, Inc., 131 West Eighty-sixth Street. The Beth Jacob Committee maintained religious schools for Jewish girls and young women in Central and Eastern Europe before the German occupation and now has transferred its work to Palestine.

According to Rabbi Jung, the letter was forwarded through Zurich, Switzerland, by a supporter of the Beth Jacob movement.

The letter, translated from the Yiddish, by Rabbi Jung, follows:

Dear Friend Mr. X in New York:

I do not know whether this letter will reach you. Do you still remember who I am? We met in the house of [the late] Mrs. [Sarah] Schenirer [founder of the Beth Jacob movement] and afterward again in Marienbad. When this letter will come into your hands, I shall not live any more. Give our regards to Mr. [Jacob] Rosenheim [head of the world Beth Jacob movement] and our friend [Harry A.] Goodman [an English benefactor of the Beth Jacob movement], both in England. We all met in Warsaw at our friend's. Y— and Y—'s son was also there.

We had four rooms. On July 27 we were taken out and thrown into a dark room, have only water. We studied the sacred works and got courage. In age we are from 14 to 22; the younger ones are afraid. I try to recall Mother Sarah's [Mrs. Schenirer's] teaching of the Torah. It is good to live for God, but it is also good to die for Him.

Yesterday and the day before we were given hot baths and we were told that German soldiers would come tonight to visit us. We yesterday swore to ourselves that we shall die together. Yesterday one sent us to a big house with bright rooms and nice beds. The Germans do not know that our last bath is our purification before death. Today everything was taken away from us, and we were each given one nightgown. All of us have poison. When the soldiers will come we shall drink it. Today we are together and all day we are saying our last confession. We have no fear.

We thank you, good friend, for everything. We have one request: Say Kaddish [the Jewish prayer for the dead] for us, your 93 children. Soon we shall be with Mother Sarah.

Regards from.....of Krakow.

Rabbi Jung said no further word had been received from teacher or pupils.

The name of the teacher is withheld and other names are represented by false initials lest relatives of these persons be subjected to reprisals.

קינה # -13 נחמה ו"אלי ציון"

שולחן ערוך [אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנט/ג]-ליל תשעה באב ויומו, יושבים בבית הכנסת לארץ עד תפלת מנחה (ועכשיו נהגו לישב על ספסליהם מיד אחר שיצאו מבה"כ שחרית, ומאריכין עם הקינות עד מעט קודם חצות).
מכתב מאליהו לרב אליהו דסלר [ב/עמוד 48]- מיד אחר תשעה באב באה שבת נחמו. וקשה, לשמחה מה זו עושה מיד אחרי האבל? והענין הוא כמו שכתב בעל התניא (פרק כ"ו) שלמרות סכנת העצבות לעלייה הרוחנית, צריך האדם לעשות "קביעות עיתים ושעת הכושר בישוב הדעת... אך באם שמיד אחר שנשבר לבו בעתים הקרובים ההם, אזי "יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין באמונה שלמה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח וזו שהיא השמחה האמתית בה' הבאה אחר העצב." וכן הוא בתשעה באב: אם ע"י הצער והבכיה באים לידי הכרה בגלות השכינה, מכינים את דרך הגאולה: וכאן הוא מקור השמחה והנחמה. וזה ענין תקנת שבעה דנחמתא אחר תשעה באב. וכבר אמרו ז"ל שהמשיח נולד בתשעה באב.

ט' באב - 7 אחריו
שולחן ערוך [אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכח/ח]- מ"ז בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענותא, ז' דנחמתא,

ט' באב - 7 בו
תלמוד בבלי מסכת תענית דף ל עמוד א -תנו רבנן: כל מצות הנהגות באבל נוהגות בתשעה באב: אסור באכילה ובשתיה, ובסיכה ובנעילת הסנדל, ובתשמיש המטה, ואסור לקרות בתורה בנביאים ובכתובים, ולשנות במשנה בתלמוד ובמדרש ובהלכות ובאגדות.

ימי בין המצרים=3
איכה רבה (וילנא) פרשה א/כ"ט- ד"א - "כל רודפיה השיגה בין המצרים"-ביומין דעקא, משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב, שבהם קטב מרירי מצוי
שולחן ערוך [אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנא/י"ח]- צריך ליזהר מ"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מד' שעות עד ט' שעות (משום שבהם קטב מרירי שולט);
הרמ"א [אורח חיים' הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנא/ד]-אבל תספורת נוהגים להחמיר מ"ז בתמוז (מנהגים).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנב/י"ב- אין אומרים תחנה ערב ת"ב במנחה, משום דאיקרי מועד;
שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנט/ד- אין אומרים תחנון (ולא סליחות) (הגהות אשירי) בת"ב, ואין נופלים על פניהם משום דמקרי מועד.
שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן סב/א-צריך לכרך ברכת חתנים בבית החתן קודם נשואין, והן שש ברכות.
תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יז עמוד ב-ומה ראו לומר גאולה בשביעית? - אמר רבא: מתוך שעתידין ליגאל בשביעית, לפיכך קבעוה בשביעית, והאמר מר: בששית - קולות, בשביעית - מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא.

תלמוד בבלי מסכת בכא בתרא דף כח עמוד א
חזקת הבתים, והבורות, והשיחין, והמערות, והשובכות, והמרחצאות, ובית הבדין, ובית השלחין, והעבדים, וכל שהוא עושה פירות תדיר - חזקתן שלש שנים...
 גמ'. אמר ר' יוחנן, שמעתי מהולכי אושא שהיו אומרים: מנין לחזקה ג' שנים? משור המועד, מה שור המועד כיון שנגב ג' נגילות - נפק ל' מחזקת תם וקם ליה בחזקת מועד, ה"ן כיון דאכלה תלת שנין - נפק לה מרשות מוכר וקיימא לה ברשות לוקח.

מסכת פסחים דף פ"ו עמוד ב'- כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מ"צא."
 The Rav, The world of Rabbi Joseph B. Solovetchik, by Rav Aharon Rakeffet, "Unresolved Questions" [1956], 171-172
 ...G-d has many questions about the behavior of the Jewish people, but nonetheless is his merciful towards them. Similarly, a Jew must emulate G-d and his faith must remain firm despite his doubts and inner conflict. This is the secret of the Talmudic Teku and the Torah's Chukim.
 לקב"ה יש הרבה שאלות/תמהיות לגבי התנהגות העם-היהודי, ובכל זאת הוא מרחם עליהם. כך גם כן, יהודי חייב ללכת בדרכי ה', ואמונתו צריכה להישאר חזקה, למרות ספיקותיו ומאבקו הפנימי. זה סוד ה"תיקו" התלמודי וחוקי התורה.

"תרחם ציון כאשר אמרת ותכונניה כאשר דיברת"